

УДК 159.99

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ МАТЕМАТИЧНО ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Бончук Н.В., аспірант
кафедри загальної психології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
практичний психолог
*Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Міжрегіональний центр ювелірного мистецтва м. Києва»*

Стаття присвячена особливостям мотиваційної спрямованості математично обдарованих школярів. Розглянуто питання взаємозв'язку інтелекту й мотивації в обдарованих; виділено основні елементи мотиваційної сфери, наявність яких сприяє максимальній реалізації потенціалу математично обдарованого індивіда. Також у статті представлені результати емпіричного дослідження мотиваційної сфери математично обдарованих учнів. У ході дослідження виокремлено домінуючі компоненти мотиваційної спрямованості обдарованих, що визначають їхнє ставлення до власної навчально-розвивальної діяльності: орієнтація на досягнення, на пізнання та на результат при переважанні внутрішньої мотивації над зовнішньою. Більшість опитаних має високий рівень орієнтації на успіх.

Ключові слова: математична обдарованість, обдарована дитина, мотивація, мотиваційна спрямованість.

Статья посвящена особенностям мотивационной направленности математически одаренных школьников. Рассмотрены вопросы взаимосвязи интеллекта и мотивации у одаренных; выделены основные элементы мотивационной сферы, наличие которых способствует максимальной реализации потенциала математически одаренного индивида. Также в статье представлены результаты эмпирического исследования мотивационной сферы математически одаренных учеников. В ходе исследования выделены доминирующие компоненты мотивационной направленности одаренных, определяющие их отношение к собственной учебно-развивающей деятельности: ориентация на достижение, на познание и на результат при преобладании внутренней мотивации над внешней. Большинство опрошенных имеет высокий уровень ориентации на успех.

Ключевые слова: математическая одаренность, одаренный ребенок, мотивация, мотивационная направленность.

Bonchuk N.V. PECULIARITIES OF MOTIVATIONAL BENT OF MATHEMATICALLY GIFTED LEARNERS

The article is devoted to the peculiarities of the motivational orientation of mathematically gifted learners. The questions of interrelation of intellect and motivation in of the gifted are considered; the main elements of the motivational sphere are highlighted, the presence of which contributes to the maximum realization of the potential of a mathematically gifted individual. Also, the article presents the results of empirical research of the motivational sphere of mathematically gifted pupils. In the course of the study, the dominant components of the gifted motivational orientation are determined that determine their attitude to their own educational and development activities: a focus on achievement, on knowledge and on the result in the predominance of internal motivation over external. Most respondents have a high level of a success focus.

Key words: mathematical giftedness, gifted child, motivation, motivational focus.

Постановка проблеми. Якість математичної освіти підростаючого покоління є і залишається актуальною проблемою сучасної системи освіти у більшості країн. Пов'язане це з тим, що науковий, економічний та технічний прогрес і ті процеси, які його супроводжують, неможливі без досягнень у сфері точних наук, базисом яких є прикладна математика.

Є відомим той факт, що найвагоміший вклад у розвиток науки здебільшого вносять люди, що мають вищий рівень здібностей до певного виду діяльності, що в значній мірі пояснює суспільний інтерес,

який викликає проблема обдарованості у сучасному світі. Соціальне замовлення на вивчення феномену математичної обдарованості та розробки дієвих шляхів її розвитку у багатьох аспектах визначає не тільки розвиток окремих сфер науки та економіки, але й вдосконалення та розвиток системи освіти у цілому.

Дані багатьох досліджень вказують на те, що рушійною силою розвитку здібностей, і вищого їх прояву – обдарованості – значною мірою залежать від того, наскільки людина мотивована до вдосконалення знань, умінь й навичок, до пізнання і навчаль-

но-розвивальної діяльності загалом. Проблема мотивації до навчання також є і залишається однією з найважливіших у сучасній психології та педагогіці. Мотивація – це основа для здійснення вольового акту, а успіх розвитку математичних здібностей полягає не стільки у їх вираженості, яскравості, скільки у бажанні й змозі людини здійснювати систематичну навчальну діяльність, важко працювати на результат.

Відсутність мотивації до розвитку здібностей означає втрату обдарованості й поступове згасання цих здібностей. Ось чому одним із найважливіших завдань для фахівців, що працюють з математично обдарованими дітьми, а також їхніх батьків, є постійна підтримка у таких учнів належного рівня мотивації до поглибленого вивчення математичних дисциплін. Мотивація до розвитку математичного інтелекту є специфічною проблемою, яка у психологічній науці майже не висвітлена.

Мета статті – дослідити особливості мотиваційної спрямованості математично обдарованих школярів та розглянути ступінь розробки проблеми вивчення характеристик мотивації таких учнів у психологічній літературі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Обдарованість як психологічний феномен досліджувалась такими вченими, як Д.Б. Богоявленська, Ю.Д. Бабаєва, Л.А. Венгер, Дж. Гілфорд, Е. Клапаред, К.І. Ларіонова, Н.С. Лейтес, О.М. Леонт'єв, О.М. Матюшкін, С.Л. Рубінштейн, Б.М. Теплов, О.І. Савенков, Ч. Спірмен, В.Д. Шадриков, М.О. Холодна, К.А. Хеллер, В.С. Юркевич, та ін.

В Україні проблемі обдарованості присвячені дослідження В.О. Моляко, А.Б. Коваленко, О.І. Кульчицької, В.В. Клименка, Г.С. Костюка, О.Л. Музики, О.В. Бобир.

За кордоном найбільш значні дослідження математичних здібностей були здійснені психологами А. Біне, Т. Симоном, Е. Трондайком, Л. Терменом, Ф. Верноном, Г. Ревешем і математиками Ж. Адамаром і А. Пуанкаре. Психологічні моделі обдарованості були розроблені у роботах Е. де Боне, Дж. Рензуллі, П. Торренса.

Феномен математичних здібностей та обдарованості розглянуто у працях С.Г. Бутоліна, Е.О. Голубевої, О.П. Гусевої, В.М. Дружиніна, І.В. Дубровіної, С.О. Ізюмової, В.А. Крутецького, А.П. Капалайте, Ю.П. Козловської, А.Г. Колзіної, І.А. Львовичіної, В.М. Сапожнікова, В.В. Суворової, Т.М. Хрустальнової, Є.І. Сибірякової та ін.

Вивченню мотивації та мотиваційної сфери особистості присвячено багато робіт вітчизняних і зарубіжних науковців (Л.С. Ви-

готський, О.М. Леонт'єв, Д.М. Узнадзе, А.К. Маркова, В.І. Ковальов, Д.А. Леонт'єв, В.Г. Асєєв, В.Г. Леонт'єв, В.І. Чирков, К. Левін, Г. Холл, А. Маслоу, Х. Хекхаузен, Б. Блум, Р. де Чармс, Т. Амабіле та ін.). Дослідження різних авторів показали значущість мотиваційних чинників в ефективній самореалізації особистості і, зокрема, обдарованих дітей (Д.Б. Богоявленська, О.І. Савенков, Д.В. Ушаков, В.С. Юркевич, Т.О. Гордєєва, Т. Амабіле, Дж. Рензуллі).

Доведено, що мотивація відіграє одну з головних ролей у досягненні високих результатів обдарованими (Д.Б. Богоявленська, Д.В. Ушаков, Н.Б. Шумакова, О.І. Щєбланова).

Постановка завдання. Попри інтерес дослідників до проблеми обдарованості, тема мотиваційної спрямованості індивіда з високим рівнем математичних здібностей розглянута недостатньо. Бракує праць, присвячених розробці проблеми спільнодії компонентів мотивації та математичного інтелекту в основі інтенсивного розвитку математичної обдарованості. Вимагає розробки проблема розвитку мотиваційного аспекту досягнення як вагомого фактора учбово-розвивальної діяльності математично обдарованих. Розгляд вказаних питань складає завдання цієї статті.

Виклад основного матеріалу. Дослідження мотиваційної сфери обдарованого індивіда є важливою проблемою психолого-педагогічної науки і практики, адже мотивація є рушійною силою розвитку потенціалу здібностей, у тому числі й математичних. Роль мотиваційних особливостей, а також умов соціального оточення у реалізації потенціалу обдарованих дітей була доведена багатьма вченими.

У даний час мотивація так чи інакше представлена у всіх сучасних теоріях обдарованості (модель-тріада Дж. Рензуллі, мультифакторна модель обдарованості Ф. Монкса, моделі WISC Р. Стернберга, мюнхенська модель обдарованості К. Хеллера і креативності (трикомпонентна модель Т. Амабіле, інвестиційна теорія Р. Стернберга і Т. Любарта). Разом з тим змінилися й критерії оцінки обдарованості. Обдарованість стала розглядатися швидше як високий або навіть видатний рівень досягнень, надзвичайної ефективності результатів, досконалості або компетентності в обраній людиною галузі.

За визначенням О.І. Савенкова, обдарована дитина – це дитина, яка виділяється досягненнями, очевидними, іноді видатними досягненнями у тому чи іншому виді діяльності (у тому числі й ініційованої ним самостійно) або має потенціал до таких досягнень [5, с. 73].

Мотиваційна сфера є одним з найбільш важливих інтеграційних психічних утворень у структурі особистості, що визначає особливості взаємовідносин людини із соціумом та самою собою. Мотиваційна спрямованість окреслює потенційну можливість успіху, що дозволяє людині подолати труднощі у процесі самореалізації.

Спрямованість – це особистісна система взаємин людини з навколишнім світом, що визначає цілі, які ставить особа, прагнення, які їй властиві, і мотиви, відповідно до яких вона діє.

Мотив – це причина, яка спонукає індивіда до діяльності в обраному напрямку. Визначення «мотиваційна спрямованість особистості» вживається у ряді значень: це і домінуюча ієрархія мотивів особистості, що проявляється у діяльності й поведінці; і вид психічної регуляції життєдіяльності індивіда; а також внутрішня, активна самостійність, внутрішній локус контролю, активно-дійове ставлення людини до дійсності. Мотивація значною мірою визначає, чи «відбудеться» обдарованість в індивіда.

У науковій літературі існує досить багато визначень математичної обдарованості [3, с. 27]:

Математична обдарованість – це математичні здібності плюс досвід, працьовитість і сила волі (Рональд де Гроот).

Математична обдарованість – індивідуально-психологічне поняття, своєрідне поєднання математичних здібностей (Б.М. Теплов).

Математична обдарованість – це загальний інтелект на фоні інтересу до математики і схильність займатися нею (Біне, Ревіш, Адамар, Пуанкаре).

Математична обдарованість – якісно своєрідне поєднання математичних здібностей, яке відкриває можливість успішного творчого оволодіння предметом (В.А. Крутецький).

Сучасні дослідження феномену обдарованості дозволили з'ясувати, що інтелект і мотивація обдарованих дітей у великій мірі пов'язані одне з одним: діти, що мають інтелектуальну обдарованість, схильні проявляти найбільший інтерес до обраного виду діяльності та демонструвати у цій діяльності значну наполегливість (Gottfried et al., 2006).

Щодо функціональних особливостей інтелекту й мотивації під час здійснення інтенсивної, спрямованої на розвиток діяльності, то виявлено наступне. Мотивація не компенсує брак умінь, але дозволяє обдарованому по максимуму реалізувати свій особистісний потенціал. Вивчення вкладу мотиваційних чинників обдарова-

них є важливим тому, що їх певною мірою легше формувати у порівнянні із відносно окремими малогнучкими (вродженими) інтелектуальними структурами (Д.В. Ушаков, 2004).

Аналіз наукової літератури свідчить, що показники інтелекту значною мірою залежать від мотиваційної спрямованості особистості на навчально-розвивальну діяльність. Вказана теза важлива для розуміння вектору психологічної підтримки обдарованого індивіда. Так, у дослідженні Н.Ц. Бадмаєвої було доведено, що пізнавальна та деякі інші типи мотивації впливають на зростання пізнавальних і мнемічних здібностей школярів [1].

Фахівці у галузі педагогічної психології відзначають виняткову важливість звернення до ресурсу внутрішньої навчальної мотивації учня при побудові ефективного навчального процесу (П.Я. Гальперін, В.В. Давидов, А.К. Маркова, А.І. Подольський, Н.Ф. Талізін, Г.А. Цукерман, Д.Б. Ельконін). Мотиваційна сфера особистості розглядається дослідниками як предиктор високих досягнень [1].

Вагомим аспектом дослідження феномену обдарованості, у тому числі математичної, є її потенційна можливість. На думку фахівців, що вивчають феномен обдарованості, потрібно вірно визначити умови, при яких потенційна можливість може бути якнайповніше реалізована.

У дослідженнях В.С. Юркевич йдеться про те, що дитина може мати досить високий рівень загальних або спеціальних здібностей. Якщо певні умови будуть дотримані, ці здібності можливо розвинути, завдяки чому обдарованість із потенційної можливості зможе перейти у високі результати діяльності [6]. На нашу думку, однією з таких умов може бути підтримка належного рівня мотивації у математично обдарованого учня.

Дані емпіричних досліджень свідчать, що обдарованість має беззаперечний зв'язок із вираженою внутрішньою мотивацією, невтомним прагненням до пізнання істини. Н.Ц. Бадмаєва зазначає, що загальний рівень інтелекту не виступає фактором успішності, оскільки успіх швидше залежить від рівня сформованості в учня пізнавальної мотивації.

Т.О. Гордєєва, що розробила мотиваційну модель обдарованості, акцентує увагу на значущості двох компонентів мотиваційної сфери особистості – мотивації досягнень та внутрішньої мотивації. Згідно з ідеєю автора моделі, мотивація виконує функції спонукання, спрямування і регулювання діяльності досягнень.

До мотиваційної моделі обдарованості, за Т.О. Гордєєвою, окрім власне компонентів мотивації, додатково включені потреби, цінності, цілі, стратегії цілепокладання й самоконтролю. Значущим компонентом мотиваційної сфери виступають когнітивні уявлення про цінності й можливість досягнення мети, а також інформація про засоби її досягнення [1, с. 112].

Наявність внутрішньої мотивації в обдарованих учнів впливає на підтримку таких особистісних особливостей, як наполегливість, цілеспрямованість, концентрація на процесі діяльності. Бажання, сформовані у вигляді конкретної мети, мотивують обдарованого учня на конкретні дії.

Т.О. Гордєєва також зазначає, що хоча внутрішня мотивація притаманна усім обдарованим індивідам, її конкретне виявлення значною мірою визначається типом обдарованості.

Д.Б. Богоявленська вважає, що рівень і спрямованість мотиваційної сфери дитини виступає системоутворюючим фактором у структурі її обдарованості. Характеристики мотиваційного профілю, які спираються на систему особистісних цінностей, можуть як стимулювати, так і гальмувати розвиток здібностей обдарованої дитини, у тому числі здібностей математичних. Вивчення мотивації математично обдарованих дітей вказує на те, що важливою психологічною особливістю таких дітей є домінування внутрішньої мотивації над зовнішньою у структурі їх особистості.

Отже, від внутрішньої мотивації та мотивації досягнень значною мірою залежить, наскільки цілеспрямовано працюватиме індивід над розвитком власних здібностей. Внутрішня мотивація допомагає обдарованій людині долати різні перешкоди і труднощі у процесі діяльності, під час вирішення різних завдань з обраного напрямку.

Зокрема, Л.М. Попов зазначає, що «процес розвитку і саморозвитку – це постійне подолання складніших і складніших бар'єрів, де одні і ті ж методи впливу на одному етапі виступають як «трамплін», що допомагає подолати бар'єр, а на іншому – як бар'єр, який заважає побачити інший, більш ефективний шлях до вирішення» [4, с. 37]. При цьому роль мотиваційних чинників, таких як внутрішня мотивація, мотивація досягнення, орієнтація на цілі, нерідко виявляється набагато ефективнішою, ніж внесок особистісних змінних.

За О.М. Леонтьєвим, будь-яка діяльність є полімотивованою [2]. Тому внутрішню мотивацію діяльності не слід розглядати окремо від зовнішньої: інтерес математично обдарованих учнів до навчально-розвивальної

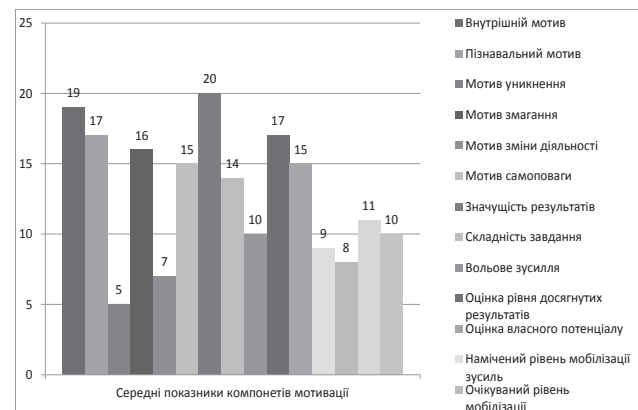
діяльності, окрім внутрішньої установки на пізнання й досягнення, може супроводжуватися бажанням похвали за свою роботу або потребою отримати хорошу оцінку. Цю думку поділяють дослідники Е. Десі і Р. Райан, які схиляються до висновку, що внутрішня і зовнішня мотивація не існують окремо одна від одної.

Метою нашого емпіричного дослідження було вивчення структури мотивації математично одарованих школярів, і зокрема – особливостей спрямованості на навчально-розвивальну діяльність. Додатковою метою була перевірка поширеної у науковій літературі думки про те, що інтелектуально обдаровані індивіди мають значну перевагу внутрішньої мотивації над зовнішньою.

У ході емпіричного дослідження було опитано 44 учні з високим рівнем математичних здібностей, що є переможцями і призерами Всеукраїнської олімпіади з математики (з них 38 хлопчиків та 6 дівчаток). Вік опитуваних – 13-15 років.

Для дослідження особливостей мотивації навчально-розвивальної діяльності математично обдарованих учнів нами були застосовані наступні методики: «Методика оцінки рівня домагань особистості» В.К. Гербачевського, тест-опитувальник мотивації досягнення А. Мехрабіана (адаптація М.Ш. Магомед-Емінова), шкала мотивації схвалення (Методика Д. Краун-Марлоу). У ході дослідження також застосовувались методи психолого-педагогічного спостереження та бесіди.

Відповідно до отриманих даних, особливості мотиваційної сфери математично обдарованих учнів характеризуються домінуванням внутрішніх, пізнавальних мотивів, а також мотивів самоповаги, змагання, оцінки потенціалу, рівня досягнень та значущості результатів (див. рис. 1).

Рис. 1. Структура мотивації математично обдарованих за методикою «Оцінка рівня домагань особистості» В.К. Гербачевського

Відповідно до отриманих результатів, найменш значущими серед математично обдарованих учнів є показники мотивів уникнення та зміни діяльності. Спостереження під час проведення дослідження у спеціалізованому літньому таборі для переможців та призерів Всеукраїнської олімпіади з математики (на базі спортивно-оздоровчого комплексу Європейського університету, с. Мироцьке Київської області) виявило, що обдаровані діти неохоче переклювалися з виконання цікавих їм математичних завдань на інші види діяльності (у т.ч. на відпочинок).

У ході бесіди з математично обдарованими школярами з'ясувалось, що домінуючими особливостями їх мотиваційної спрямованості до розвитку власних здібностей є прагнення до досягнення бажаних результатів, реалізації своїх можливостей, прагнення до самовдосконалення у математичних дисциплінах. Важливим фактором виявився компонент змагання. Попри те, що за результатами письмового опитування, в обдарованих школярів провідним видом мотивації є внутрішня, підлітки зазначали, що зовнішня підтримка їх захоплення математикою з боку педагогів та батьків для них теж є значущою (особливо важливою зовнішня підтримка виявилась для обдарованих дівчат, яких було всього 6 з 44 учнів).

Відповідно до даних, отриманих за тестом-опитувальником мотивації досягнення А. Мехрабіана, 84% опитуваних мають високий рівень орієнтації на успіх, 9% – середній рівень і лише 7% орієнтуються на уникнення невдачі.

Висновки з проведеного дослідження. Огляд сучасних вітчизняних і зарубіжних досліджень, присвячених проблемі мотиваційної спрямованості обдарованості показав, що вказана проблема є перспективною для наукової розробки. Особливо це стосується задачі розвитку характеристик мотиваційної сфери математично обдарованих учнів: досягти значного успіху у математиці без належно сформованої внутрішньої мотивації неможливо. За нашими даними, учні з явною, яскраво вираженою обдарованістю відрізняються тим, що внутрішня мотивація на розвиток і досягнення формується у них легше і швидше у порівнянні з дітьми, що мають обдарованість неявну або потенційну.

Попри те, що основну роль у цілепокладанні та концентрації зусиль при досягненні мети в обдарованих дітей відіграє насамперед мотивація внутрішня, на нашу думку, як фактор розвитку математичної обдарованості школярів може і повинна виступати

також і мотивація зовнішня. Ігнорувати її значущість не слід. Ми вважаємо, що внутрішня мотивація при формуванні зазнає впливу від мотивації зовнішньої, виступаючи в окремих аспектах як інтеріоризована психологічна структура, коли отримана обдарованим зовнішня підтримка переходить у самопідтримку і самомотивацію. У свою чергу, сформована внутрішня мотивація у математично обдарованих учнів впливає на підтримку таких особистісних особливостей, як наполегливість, цілеспрямованість, стійкість, концентрація й орієнтація на процес діяльності.

Формування стійкої мотиваційної спрямованості на розвивальну діяльність особливо важлива для учнів з математичною обдарованістю парціальною або прихованою. Це зможе підштовхнути їх потенціал до повнішого розкриття. Вважаємо, що вектор мотиваційної спрямованості визначає характеристики розвитку математичних здібностей та обдарованості особистості.

Результати емпіричного дослідження мотиваційної сфери математично обдарованих школярів підтверджують думку про важливість формування спрямованості на досягнення й діяльність як предиктора високих досягнень. З'ясовано, що мотиваційна спрямованість обдарованих учнів-переможців олімпіад на діяльність відзначається орієнтацією на успіх, домінуванням внутрішніх, пізнавальних мотивів, мотивів самоповаги, змагання, оцінки потенціалу, рівня досягнень та значущості результатів.

Вважаємо, що цілеспрямований розвиток математичної обдарованості підлітків зможе стати ефективнішим при такій організації навчально-виховного процесу, що передбачає розробку і впровадження системи психологічної підтримки обдарованих, орієнтованої на розвиток в учнів внутрішньої мотивації (що не суперечить регулярному застосуванню зовнішньої), а також мотивації досягнення, мотивації успіху.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гордеева Т.О. Мотивация учебной деятельности школьников и студентов: структура, механизмы, условия развития : дис. ... д-ра психол. наук / Т.О. Гордеева. – М., 2013. – 444 с.
2. Леонтьев А.Н. Потребности, мотивы и эмоции / А.Н. Леонтьев. – М. : Моск. гос. ун-т, 1971. – 40 с.
3. Омельченко Е.А. Математически одаренные дети и работа с ними / Е.А. Омельченко // Современный мир и человек в нем: интерпретация гуманитарных и общественных наук: материалы Международной научно-практической заочной конференции. – М. : Логос, 2012. – С. 25-31.

4. Попов Л.М. Добро и зло в этической психологии личности / Л.М. Попов, О.Ю. Голубева, П.Н. Устин. – М. : Ин-т психол. РАН, 2008. – 239 с.

5. Савенков А.И. Одарённые дети в детском саду и школе : [учебно-методическое пособие для высших пед. учеб. завед.] / А.И. Савенков. – М. : Академия, 2000. – 232 с.

6. Юркевич В.С. Современные проблемы работы с одаренными детьми / В.С. Юркевич // Электр. журн. «Психологическая наука и образование». – 2010. – № 5. – С. 118-129. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://psyedu.ru/files/articles/2291/pdf_version.pdf.

УДК 159.9

ЛЮБОВ ЯК ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕНЬ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ А. МАСЛОУ ТА ГУМАНІСТИЧНОГО ПСИХОАНАЛІЗУ Е. ФРОММА

Видолоб Н.О., к. психол. н., доцент,
доцент кафедри психології

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»*

Проведено порівняльний аналіз поглядів А. Маслоу та Е. Фромма на потребу особистості у любові. А. Маслоу виділяє два види любові: дефіцитарну й буттєву. Дефіцитарна виникає через потребу у самоповазі, страху самотності, сексі тощо. Буттєва це любов до сутності іншого, його життя. Людині не властиве прагнення повного володіння об'єктом любові. Вона зосереджена на іншій людині, її житті, почуттях, емоціях, ніж на задоволення особистісних інтересів. Самоактуалізація як вершина потреб людини неможлива без такої складової як любов. Саме на цій ієрархічній сходинці людині відкривається істинність любові. Е. Фромм виділяє справжню зрілу любов та симбіотичний союз. Симбіотичний союз включає активну і пасивну форми. Зріла любов – це активна сила, яка дозволяє долати відчуття ізоляції та відокремленості й зберігати свою цілісність. Е. Фромм вважає любов мистецтвом, що складається з теорії і практики. Людина повинна навчитися любити. Е. Фромм та А. Маслоу вважають, що любов є важливою складовою суспільного життя.

Ключові слова: *особистість, потреба, ієрархія потреб, любов, види та типи любові.*

Проведен сравнительный анализ взглядов А. Маслоу и Э. Фромма на потребность личности в любви. А. Маслоу выделяет два вида любви: дефицитарную и бытийную. Дефицитарная возникает из-за необходимости в самоуважении, страха одиночества, сексе и тому подобное. Бытийная – это любовь к сущности другого, его жизни. Человеку не свойственно стремление полного владения объектом любви. Она сосредоточена на другом человеке, его жизни, чувствах, эмоциях, а не на удовлетворении личностных интересов. Самоактуализация, как вершина потребностей человека, невозможна без такой составляющей, как любовь. Именно на этой иерархической ступени человеку открывается истинность любви. Э. Фромм выделяет настоящую зрелую любовь и симбиотическая союз. Симбиотический союз включает активную и пассивную формы. Зрелая любовь – это активная сила, которая позволяет преодолевать ощущение изоляции и обособленности, а также сохранять свою целостность. Э. Фромм считает любовь искусством, состоящим из теории и практики. Человек должен научиться любить. Э. Фромм и А. Маслоу считают, что любовь является важной составляющей общественной жизни.

Ключевые слова: *личность, потребность, иерархия потребностей, любовь, виды и типы любви.*

Vydolob N.O. LOVE AS AN OBJECT OF THE RESEARCHES OF HUMANISTIC PSYCHOLOGY BY A. MASLOW AND HUMANISTIC PSYCHOANALIZE BY E. FROMM

The views by A. Maslow and E. Fromm to the need for a person in love is comparative analyzed.

A. Maslow distinguishes two types of love: deficit and existential. The deficit arises because of the need for self-esteem, the fear of loneliness, sex, etc. It is a love for the essence of another, his life. Human does not have the desire to fully possess the object of love. It focuses on the other person, her life, feelings, emotions, rather than on satisfaction of personal interests. Self-actualization as the peak of human needs is impossible without such a component as love. It is on this hierarchical step that man reveals the truth of love. E. Fromm highlights a true mature love and symbiotic alliance. The symbiotic alliance is included active and passive forms. Mature love is an active force that allows you to overcome the feeling of isolation and maintain its integrity. E. Fromm considers love an art consisting of theory and practice. Man must learn to love. E. Fromm and A. Maslow consider love is an important part of social life.

Key words: *personality, need, hierarchy of needs, love, types of love.*